

er trouwens in het geheel geen menschenziel; voor hen zijn er slechts stelsels en de menschen zijn de machines, die tot doorvoering van deze stelsels noodzakelijk zijn. Bij hen zijn niet de ideeën er voor de menschen, maar de menschen voor de ideeën! . . . Zij maken uit den mensch een schaakfiguur, voor wien ze alle zetten, die hij gedurende zijn bestaan zal hebben te doen, vooruit bepalen, en deze voorbestemming noemen zij zorg om het geluk van den mensch!"

Op deze wijze teekent Rachmanowa ons in haar aangrijpend geschreven boek de mensch, die zijn „ik" wil doen opgaan in een hooger geheel, dat tenslotte niets anders is dan het „ik" in het groot.

Al lezende komen wij onder de indruk van de geweldige macht, die het Communisme op de gemoederen uitoefent. Alles moet er voor zwichten; de traditie, het intellect, ook de godsdienst. Alle zedelijke normen worden opzij gezet. Liegen, onzedelijk leven, is niet erg, als men maar het communistisch ideaal is toegedaan. Dan mag men ook zijn tegenstanders als weerlooze beesten martelen.

Zal het ongelooft het hier van het geloof winnen?

Maar we lezen ook van de student Witja, die zijn gevangenneming door de Tscheka tegemoet gaat. Dan komt hij bij de geloovige Alexandra en zegt dat hij haar God nooit heeft kunnen vinden. „Maar nu heb ik God noodig; ik kan niet meer zonder God leven; nu de dood vóór mij staat, moet ik Hem hebben . . . Alexandra, zal Hij mij bijstaan, Uw God, ook al zag ik geen kans Hem te vinden?"

En de vrouw van een communistisch commissaris komt op Alexandra toe: „Ach, wij hebben zoo juist onzen kleine laten doopen!" en een heerlijk glimlachje kwam over haar gezicht. „Maar hoe bedoelt u dat? De communisten mogen hun kinderen toch niet laten doopen?" vroeg ik verwonderd. „Natuurlijk . . . Maar we hebben besloten hem toch te laten doopen, want wat moet er met zijn kleine zieltje gebeuren als hij sterft?"

Zoo getuigt dit boek van de onoverwinnelijke kracht, die het Evangelie tegenover het geweld van het ongelooft openbaart; ook zelfs daar, waar dat Evangelie slechts gebrekkig wordt gekend.

Jezus Christus, gisteren en heden dezelfde en in der eeuwigheid!

JAN H. DE GROOT

INTERIEUR

De kleine zorgen van je kleine handen
onder het stille lampelicht
hebben een wereld tusschen de wanden
van mijn kamer opgericht.

Buiten is het duister en de winden
zoeken aan de randen van het raam,
als een stoet samengeschoolde blinden,
die niet verder durft gaan.

Buiten. . . ach, maar hier is mededoogen.
Je handen zorgend, hebben 't licht
zacht gemaakt, mijn open oogen
zijn naar jouw oogen opgericht.
